

Alleen Europa kan de globalisering temmen

Globalisering afschaffen kan niet, zegt Pascal Lamy - maar haar beschaven kan wél. De Europese Unie, dit weekend 60 jaar oud, moet daarbij een cruciale rol spelen, vindt de Franse oud-eurocommissaris.

Door onze correspondent
Caroline de Gruyter

‘Europeanen zeggen wel eens: ‘De Europese droom is voorbij’. Ik geloof daar niets van. Waar ging de Europese droom over? Over ‘de wereld beter maken’. Dat hebben we na de Tweede Wereldoorlog met veel succes gedaan. We kunnen dat wéér doen, door de negatieve uitwassen van de globalisering te bestrijden. De globalisering beschaven - iemand moet het doen, en wie kan dat beter dan wij Europeanen?’

Pascal Lamy (1947), oud-eurocommissaris en voormalig directeur-generaal van de Wereldhandelsorganisatie, begrijpt waarom veel burgers hun vertrouwen in de Europese Unie zijn kwijtgeraakt. ‘Nooit meer oorlog’, de missie sinds de jaren vijftig, loopt vast op nationalisme, bureaucratie en cynisme. Maar de Fransman, die nu boeken schrijft en erevoorzitter is van de denktank Notre Europe, is ervan overtuigd dat Europa een nieuwe beschavingsmissie wacht. ‘We moeten het harde kapitalistische marktdenken te lijf’, zegt hij in zijn kantoor in Parijs. ‘Als we dat niet doen, crasht de globalisering en komt er chaos. Dan raken we ook de voordelen kwijt. Het is eerder gebeurd in de geschiedenis. Niemand wil dat nog eens meemaken.’

Veel Europeanen zien dat niet zo. Ze willen gewoon terug naar de natiestaat.

„Ik weet het. Voor mijn generatie stonden Europa en de globalisering voor de modernisering van de wereld. Ze hebben dezelfde oorsprong: economische integratie. Het idee is dat je langzaam, door technologische ontwikkeling, grenzen overgaat en afstanden overbrugt. Na de oorlog werd die opening als positief gezien. Daar was de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal op gebaseerd. Dit is nog altijd de matrix van de EU: als containers grenzen over gaan, gaan legers niet. Montaigne noemde dat ‘le doux commerce’: je economie groeit en dat brengt vrede en welvaart. Populisten bestrijden dat nu. Volgens hen leidt economische integratie niet tot welvaart en vrede. Maar dat is absurd.’

Waarom?

„Ik heb net een boek geschreven met veiligheidsexpert Nicole Gnesotto, *Où Va Le Monde?* Zij zegt: ‘Landen worden gedreven door passie en identiteit. Niet door economische motieven. Daarom nemen ze altijd op zeker moment revanche op de globalisering. Dus laten we de globalisering terugschroeven voor ze crasht! Maar dat kan helemaal niet. Alsof je zo uit het

Europa's lichaam is gezond, het probleem zit tussen de oren

CV

Pascal Lamy (1947), een Frans socialist, was eurocommissaris voor Handel (1999-2004) en directeur-generaal van de Wereldhandelsorganisatie (2005-2013). Hij was kabinetschef van Jacques Delors bij de Europese Commissie tussen 1984 en 1994. Lamy, nu erevoorzitter van Delors' denktank Notre Europe, schreef diverse boeken. De meest recente gaan over het 'disciplineren' van de wereldhandel, waaronder *The Geneva Consensus* (2013) en *Où Va Le Monde?* (2017).

vliegtuig kunt springen. Alsof je wetenschap en technologie terug kunt schroeven. Globalisering heeft een goede en een slechte kant. De goede kant is de *doux commerce*: dat het oorlogen voorkomt en alles efficiënter maakt. De slechte kant is dat het sociale ongelijkheid vergroot. Daar is niks nieuws aan. Dat was al zo tijdens de industriële revolutie: *big size, big speed*. Het verschil is dat het nu digitaal gaat. Armoede en de ongelijkheid tussen landen zijn de laatste decennia wereldwijd afgenomen. Maar de ongelijkheid binnen landen is gegroeid. Dat leidt tot frustratie. In sociaal opzicht is er helemaal geen globalisering. Daar komt nu het migratieprobleem bij. Mensen voelen zich vermalen in een kil en koud proces, gedreven door de markt. Ze vragen: ‘Waar is mijn identiteit?’ Populisten gaan daarmee op de loop.’

Zoeken mensen een nest?

„Alle onderzoeken naar populisme zeggen hetzelfde: het wordt voor eenderde gedreven door sociaal-economische motieven, en voor tweederde door een culturele *backlash*. Dit gaat niet over de economie. Het is iets anders. Mensen voelen zich verloren en zoeken een thuis waar plaats is voor mythes, tradities en passie.’

Als Europa mensen geen ‘nest’ biedt, hoe kan ze de negatieve aspecten van de globalisering dan te lijf?

„Dit is de hamvraag. De-globalisering veroorzaakt chaos. Kijk naar Brexit: niemand weet waar het Verenigd Koninkrijk heen gaat. Maar als je niet wilt de-globaliseren, is het alternatief dat je de globalisering in betere banen leidt. Dat je de negatieve aspecten bestrijdt. De markt is op hol. Ze moet worden getemd. Wie kan dat beter dan Europa? Wij hebben de beschavings-traditie. We zijn die traditie. Maar als Europa de globalisering wil temmen, heeft ze de steun van burgers nodig. Die moeten er heil in zien. Er hun schouders onder zetten. Europa moet zich weer geliefd maken. Dat kan alleen als we haar weer een nestgeur geven.’

Kunnen lidstaten de globalisering niet beschaven?

„Nee, ze zijn te klein. Zelfs Frankrijk, een groot land met een zetel in de Veiligheidsraad en een van de weinige serieuze legers in Europa, vertegenwoordigt maar 1 procent van de wereldbevolking. Wat Frankrijk met het kapitalisme wil, interesseert niemand. Wat Europa wil, maakt wél indruk. Alleen samen kunnen we die vuist maken. Dat lijkt me een waardevolle missie.’

Heeft de missie ‘Nooit meer oorlog’ daarmee afgedaan?

„Dat verhaal is deels passé. Frankrijk en Duitsland beginnen niet gauw meer een oorlog, zoals vroeger. Toch leeft ‘Nooit meer oorlog’ nog wel. Ik zag laatst een peiling waarin millennials, jonge Europeanen, aangeven wat hun grootste angst is: oorlog.’

Waarom zijn ze somber?

„Alles verandert in de wereld, maar Europa heeft er geen greep op. Dat maakt mensen bang. Tijdens de Koude Oorlog leefden we met het idee dat er een ‘paradijs’ was in de toekomst. Dat dreef ons. Een romantisch, utopisch idee: *to make the world a better place*. Sinds de val van de Muur is dat weg. Wat blijft, is rauw kapitalisme. De markt, met Thatcheriaans

weinig regels. Vreselijk. Dit heeft niets meer met een betere wereld te maken.’

Of met politiek.

„Exact. Politiek draait om erbij horen, om gemeenschappen, wortels, een nest. Dit is wat er mis is met Europa. Nu zijn er alleen nationale tradities, mythes en verhalen. Een Europese ‘antropolitiek’ bestaat

niet. Die extra laag ontbreekt. Daar moeten we aan werken. En snel. Volgens een peiling van Notre Europe vertrouwt maar 40 procent Europa als het op de toekomst aankomt. Zij wordt 60 jaar na haar oprichting niet meer gezien als de oplossing. Ze focuste op economische integratie en daar is het bij gebleven. Burgers voelen daar niets bij. Dit biedt geen warmte én geen antwoord op nieuwe geopolitieke uitdagingen.’

Doelt u op spanningen met Rusland? Oorlogsdreiging?

„Dat is één uitdaging. Terrorisme is een andere. De vraag is of Amerika ons blijft beschermen. Europa kan niet eeuwig blijven ontkennen dat militaire macht belangrijk is. Dit zijn collectieve uitdagingen. We moeten collectief antwoorden formuleren. We hebben een sterke Europese buitenlandpolitiek nodig. Europese defensie. Europees veiligheidsbeleid. Dat is geen luxe tralala. Dit zijn bedreigingen. Daar moet Europa op reageren.’

De economische gigant moet een politiek-militaire gigant worden.

„Ja.’

Hoe dan?

„We moeten uit die slachtofferrol van het weerloze Europa dat door de boze wereld wordt gestoord. Als we niet willen dat problemen uit Afrika en het Midden-Oosten ons overspoelen, moeten we beleid formuleren en daar actief worden. Dus moeten we investeren in gezamenlijke defensie, ook los van de VS. We moeten onszelf ook beter beschermen. Er moet een Europese Veiligheidsraad komen, een stevig asielbeleid, betere grensbewaking, en een Europese terreurbestrijding in plaats van ad-hoc-coördinatie. Als we een Europese *carbon tax* invoeren, kunnen we het deels daarvan betalen. Tegelijkertijd moeten we onze economische macht ook geopolitiek inzetten. Dat doen China, Rusland en de VS ook. Dat betekent: harder innoveren om harder te groeien. Het betekent ook: eindelijk werk maken van het sociale Europa, van dat ‘nest’, met een Europees minimumloon en alles wat erbij hoort.’

Denkt u nu echt dat regeringen zulke grote stappen zetten?

„Politici als Rutte, Fillon en Merkel zien de uitdagingen heus wel. Maar ze zijn erg defensief over Europa. Ik herinner me hoe makkelijk het destijds was om EU-binnengrenzen weg te nemen, voor Schengen. Mensen vonden het fantastisch. Bijna iedereen steunde het. Die positieve emotie hebben we nu wéér nodig. Als landen de EU in staat stellen goed werk te leveren, zul je zien dat de steun voor Europa weer toeneemt. Zolang lidstaten de EU half werk laten doen, kunnen we dat wel vergeten.’

Wat voor ‘half werk’?

„Regeringen praten over terreurbestrijding, maar laten hun veiligheidsdiensten niet samenwerken. Ze willen Schengen, maar beknebbelen op grensbewaking. Ze willen de euro, maar blokkeren *euro bonds*. Geen wonder dat mensen teleurgesteld raken en zeggen: ‘Europa werkt niet’. Het kan ook anders. Zie wat Emmanuel Macron in Frankrijk voor elkaar krijgt met een coherent, positief Europees verhaal! Hij krijgt massa’s mensen op de been. Hij zegt: de Europese gedachte is de meeste beschafde optie ter wereld, ga ervoor! We moeten elke dag de relevantie van de EU bewijzen. Elke dag. Alleen dan krijg je *l’Europe des Européens*.’

Als u Commissievoorzitter Juncker was, wat deed u dan?

„Dan luisterde ik alleen nog naar antropologen en jonge Europeanen, niet naar economen. De filosoof Eli Barnavi heeft eens gezegd: ‘Het probleem van Europa is dat ze politiek frigide is’. Met andere woorden: het lichaam is gezond, het probleem zit tussen de oren.’

Lamy: „De markt is op hol en moet worden getemd.”
FOTO ED ALCOCK / EYEVINE